

בס"ד, עש"ק, פש' "ויחי" לסדר "שבט מיהודה", תשפ"ד

"הדיין יפסול את עצמו?"

יכולים לדון רוצח (רשע שיש מצוה לשנוא אותו) שראו בעיניהם - כיצד לצאת מסבך זה?

אחד הרהר בקול: מה יהיה אם שני בעלי הדין יהיו רשעים, אז המצב "יתאזן" ומותר לדון אותם או רק כשאחד מבעלי הדין רשע הדבר אסור? חבירו התלבט האם דיין ששונא בעל דין אחד "קצת" ואת בעל הדין השני "הרבה" – יוכל לדון אותם? (עיין ברכי יוסף חו"מ ז' אות כ' פת"ש ס"ק י"א).

ה"רשע" כיכב ברשתות החברתיות כמי שעומד "לנצח את המערכת" שבלאו הכי לא נהנית מיחסי ציבור מעולים.

אולם, כאשר הנתבע נפסל מלהיות עד בחתונה שהוזמן אליה (רשע פסול לעדות – חו"מ ל"ד ב') - שמחתו פחתה.

וכאשר אחד ממתפללי בית הכנסת שהאריך בתפילתו בליל שבת חיפש לאחר תפילת העמידה מי שיאמר איתו ביחד את פסוקי "ויכולו השמים..."² (שהם עדות שהקב"ה ברא מעשה בראשית ולכן יש לאומרם [לפחות] שנים יחדיו ובעמידה, [משנ"ב רס"ח ס"ק י"ט וע"ע חזו"א ל"ח ס"ק י']), לא הסכים לומר פסוקים אלו עם הנתבע כיון שמדובר בעדות שיש לאומרה עם עד כשר (עיין מורה באצבע סימן קמ"ג, ועיין סברא להכשיר בחשוקי חמד שבועות ל': שהביא דבריו) - מצב רוחו הטוב החל להתערער.

הדיון נפתח. הדיין לא פסל את עצמו. ההסבר לדבר פשוט - לא מדובר ב"שנאה טבעית" שמשפיעה על דעת הדיין אלא בשנאה שיסודה "בדבר ה'" – ושנאה שכזו אינה פוסלת את הדיין מלדון (חוות יאיר הנ"ל ע"ש בראיותו, וע"ע תומים הנ"ל).

ויקויים בנו: "יבוקש עוון ישראל – ואיננו..." (ירמיהו נ')

במסדרון בהמתנה לפתיחת הדיון. הנתבע התפרץ: "אני בטוח שהדיין שונא אותי ולכן אסור לו לשבת בדין, אני אמר לו לפסול את עצמו" (שו"ע חו"מ ל"ג א')!

זעזוע בקרב הנוכחים – מדוע להעלות על הדעת שהדיין ישנא את הנתבע שאין לו שום היכרות אישית מוקדמת איתו?

הנתבע: "אני למדתי הרבה שנים בישיבות ופרשתי. אני רשע ידוע על פי ההלכה (הוא פירט את חטאיו בין אדם לחבירו אולם מפאת כבוד הקוראים לא פירטנו). כולם יכולים להעיד עלי - היה כתוב בכל העיתונים. הלכה היא יש שיש לשנוא את הרשעים (עיין שו"ע חו"מ סימן ער"ב סעיף י"א מי הוא הרשע עליו מדובר), והדיין פסול לדון "ממה נפשך", אם הוא מחוייב להלכה ושונא אותי אז אינו יכול לדון אותי! ואם הוא לא שונא אותי - הוא לא מקיים הלכה ולא ראוי להיות דיין"!!!

התובע צעק: "אז שום דיין לא יוכל לדון אותו – נמצא חוטא נשכר (חוות יאיר סימן ס"ב) - וכי אלך לערכאות של גויים?!"

אחד הנוכחים לא הבין מה הנתבע רוצה מהדיין. גמרא מפורשת היא שאם סנהדרין ראו אדם אחד שהרג את הנפש (=שהוא ודאי רשע), חלקם נעשים דיינים וחלקם עדים (שיטת רבי טרפון בסנהדרין כה: - כו). – כלומר העובדה שהדיינים צריכים לשנוא את הרוצח בגלל שהוא רשע איננה פוסלת אותם לעדות (תומים חו"מ ט' ס"ק ז')!

סדרן בית הדין לא הצליח להשתלט על המהומה. הדיון הסתיים עוד קודם שהתחיל ומה עוד שהגיע זמן תפילת המנחה (עיין שו"ע חו"מ ה' סעיף ד' לגיב זמן ישיבת הדיינים).

הויכוח הפך להיות "שיחת היום". מצד אחד אסור לדון שונא, מצד שני סנהדרין

² בביאורו ל"רס"ח ז' כתב: "ימהר לסיים תפילתו כדי שיאמר ויכולו עם הקהל". וע"ע משנ"ב סו"ס קכ"ב, ביאורו ל"ק"ט – ב'.

¹ יל"ע האם אי שנאת רשעים היא סיבה לפסול דיין, ואכמ"ל לגבי תוקף השנאה בזמן הזה שגם תלויה ביכולת התוכחה. וכן אכמ"ל בשינויים במהד' השונות של המשנ"ב בסימן קנ"ו ס"ק ד'.